

ADVOKATLIK SIRI

Normamat Ramazonovich Mallayev

Yuridik fanlar nomzodi, dotsent.

Abdurasulova Sabrina Sanjar qizi

Termiz davlat universiteti Advokatlik faoliyati mutaxassisligi 1-kurs tinglovchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17307882>

Annotatsiya. Ushbu maqolada, advokatlik sirining kasbiy faoliyatdagi o'rni va ahamiyati haqida fikr va mulohazalar yuritiladi. Huquqiy davlatning ajralmas instituti sifatida advokatura fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilishda muhim o'rin tutadi. Advokatning kasbiy faoliyatida eng asosiy tamoyillardan biri bu advokatlik sirini saqlash tamoyilidir. Bu tamoyil fuqarolar va yuridik shaxslarning advokatga bo'lgan ishonchini mustahkamlash bilan birga, sud-huquq tizimining adolatli ishlashini ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: advokat, advokatlik siri, huquqiy davlat, sud faoliyati, fuqorolar ishonchi, yuridik yordam, etik mezonlar.

ADVOCACY SECRET

Annotation. This article discusses the role and importance of advocacy secrecy in professional activities. As an integral institution of the rule of law, the legal profession plays an important role in protecting the rights and freedoms of citizens. One of the most basic principles in the professional activities of a lawyer is the principle of maintaining advocacy secrecy. This principle, while strengthening the trust of citizens and legal entities in the lawyer, ensures the fair functioning of the judicial system.

Keywords: lawyer, advocacy secrecy, rule of law, judicial activity, citizen trust, legal aid, ethical criteria.

АДВОКАТСКАЯ ТАЙНА

Аннотация. В статье рассматриваются роль и значение адвокатской тайны в профессиональной деятельности. Адвокатура, являясь неотъемлемым институтом правового государства, играет важную роль в защите прав и свобод граждан. Одним из основополагающих принципов профессиональной деятельности адвоката является принцип сохранения адвокатской тайны. Этот принцип, укрепляя доверие граждан и юридических лиц к адвокату, обеспечивает справедливое функционирование судебной системы.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская тайна, верховенство права, судебная деятельность, доверие граждан, юридическая помощь, этические критерии.

Advokatlik siri – bu advokat mijoizidan olgan, uni himoya qilish yoki yuridik yordam ko'rsatish chog'ida ma'lum bo'lgan har qanday axborotni sir saqlash majburiyatidir. Bu majburiyat qonuniy asosga ega bo'lib, unga rioya etmaslik jinoiy, ma'muriy yoki intizomiy javobgarlikka sabab bo'lishi mumkin.

Advokatlik siri deganda advokat tomonidan mijozga yuridik yordam ko'rsatish jarayonida ma'lum bo'lgan barcha axborotlar tushuniladi¹. Bunga quyidagilar kiradi:

- mijoz bilan o'zaro yozishmalar;
- himoya strategiyasi yoki maslahatlar;
- hujjatlar, elektron yozuvlar;
- uchinchi shaxslar haqidagi maxfiy ma'lumotlar;
- ish bo'yicha bildirilgan og'zaki yoki yozma bayonotlar.

Advokatlik sirini saqlash majburiyati advokatlik kasbining etik mezonlaridan biri bo'lib, u mijoz va advokat o'rtasida ishonchli munosabatlar o'rnatilishining asosiy shartidir. Advokatlik sirining buzilishi faqat qonuniy emas, balki axloqiy jihatdan ham qoralanuvchi xatti-harakatdir.

O'zbekiston Respublikasining "Advokatura to'g'risida"gi qonunning 7-moddasiga muvofiq, advokatlik siriga rioya qilish advokatning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Advokatni kasbiy sirni saqlash majburiyatdan ishonch bildiruvchi shaxsdan tashqari hech kim ozod qilmaydi².

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida har bir shaxsga yuridik yordam olish huquqi kafolatlangan, bu esa ushbu yordamning sir saqlanishini ham o'z ichiga oladi. Agar mijoz advokatga bergan ma'lumotlar yashirin qolishiga ishonmasa, u to'liq va haqqoniy axborot bermasligi mumkin. Bu esa yuridik yordam samaradorligini pasaytiradi. Advokat mijoz tomonidan berilgan maxfiy ma'lumotlar asosida himoya yoki huquqiy pozitsiyani shakllantiradi.

Bu axborotlar raqib tomon tomonidan oldindan ma'lum bo'lsa, himoya samarasi yo'qqa chiqadi.

Advokatlik siri qonuniy davlatda sud-huquq tizimining adolatli ishlashi uchun zamin yaratadi. Agar advokatlik sirlarni tez-tez oshkor etiladigan bo'lsa, fuqarolar yuridik tizimdan ko'ngli soviydi.

Advokatlik sirini yana ham chuqur tushunadigan bo'lsak, advokatlik faoliyatining huquqiy va axloqiy asosi, u mijozning ishonchi, sud-huquq tizimining barqarorligi va adolatli qarorlar qabul qilinishining kafolatidir. Advokatlar bu sirni nafaqat qonuniy, balki kasbiy etik jihatdan ham himoya qilishi zarur. Amerika sudlarida bu masala ko'p muhokama qilinadi. Misol uchun, Michigan shtatida bo'lib o'tgan sudda (ichki) advokatning majburiy maslahatlarida advokatlik siriga da'vo qilish huquqi tahlil qilindi. Sud bu holatda advokatlik sirining ichki advokatga nisbatan avtomatik qo'llanmasligi, lekin agar kommunikatsiya haqiqiy huquqiy maslahat bo'lsa, advokatlik siridan foydalanishi mumkinligini bildirgan.

Polsha huquqiy tajribada advokatlik siriga doir bo'shliqlar va sud amaliyoti masalalari tahlil qilingan. Misol uchun, qaysi sharoitda advokat majburiy ravishda ma'lumotni oshkor qilishi kerakligi, sudda noto'g'ri talqinlar va interpretatsiyalar masalalari muhokama qilingan. Advokatlik sirining buzilishi mumkin bo'lgan holatlar, xususan jinoyat yoki firibgarlik voqealari advokatlik siriga istisno bo'lishi mumkinligi ko'plab sud qarorlarida tan olingan.

¹ Sud va huquqni muhofaza qiluvchi organlar. Advokatura. 2024. yu.f.d., dotsent Xayriyev N.I. — 14-16 boblar.

² O'zbekiston Respublikasining "Advokatura to'g'risida"gi qonunning 7-moddaning oltinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 3-avgustdagi O'RQ-786-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 04.08.2022-y., 03/22/786/0705-son)

Agar mijoz va advokat o'rtasidagi kommunikatsiya jinoyat yoki firibgarlik maqsadida bo'lishiga shubha bo'lsa, sud advokatlik sirini chetlab o'tishi mumkin³.

Elektron hujjatlar, pochta xabarlar, bulut saqlash xizmatlari - bularning hammasi maxfiy ma'lumotlar saqlanadigan resurslar bo'lib, ular sirni saqlash bo'yicha xavfsizlik choralari talab qiladi. Advokatlar elektron hujjatlarni shifrlash, qulflash, ma'lumotlar zaxiralarini xavfsiz saqlash, ruxsatli kirish nazorati kabi choralar qo'llashlari zarur. O'zbekistonda advokatlik faoliyati va advokatura to'g'risidagi qonunda advokatlik siriga oid proviziyalar mavjud. Biroq, so'nggi yillarda ushbu institutni takomillashtirishga ehtiyoj ko'plab ekspertlar tomonidan ta'kidlanmoqda. Advokatlik sirining buzilishi bo'yicha jinoiy, ma'muriy, intizomiy javobgarliklar mavjud bo'lishiga qaramay, amaliyotda sirni saqlashni nazorat qilish, advokatlar malakasini oshirish, texnologik vositalarni qo'llash bo'yicha muammolar uchraydi⁴.

Malaka oshirish kurslari - advokatlarga maxfiy axborotni saqlash, elektron xavfsizlik, sun'iy intellekt usullari bo'yicha muntazam treninglar tashkil etish. Standartlashtirilgan protokollar - advokat byurolarida ishlatiladigan elektron pochta, hujjat almashinuvi, bulut xizmatlari uchun standart xavfsizlik protseduralarni joriy etish. Yagona elektron reyestr va monitoring - advokatlik sirini buzish holatlarini qayd etuvchi yagona markaziy reyestr tashkil etish, buzilish holatlariga tezkor javob berish lozim.

Xulosa. Advokatlik sirining asosan advokat va mijoz munosabatlarining poydevori bo'lib, bugungi kunda texnologik yangilanishlar, ma'lumotlar xavfsizligi va yuridik vositalarning keng qo'llanilishi kontekstida uning ahamiyati yanada oshmoqda. Akademik tadqiqotlar, sun'iy intellekt va avtomatik hujjat tahlil metodlari, xalqaro sud amaliyotlari va O'zbekiston tajribasi birgalikda ko'rsatadiki, advokatlik sirini saqlash jarayonida yangicha yondashuvlar kerak. Qonunchilikni takomillashtirish - advokatlik siri bilan bog'liq qonun normalarini aniqroq belgilash, maxfiylikni buzish bo'yicha sanksiyalarni zamonaviy sharoitga moslash, masalan, raqamli vositalar orqali buzilgan hollarga xos jazo turlari joriy etish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sud va huquqni muhofaza qiluvchi organlar. Advokatura. 2024. yu.f.d., dotsent Xayriyev N.I. - 14-16 boblar.
2. O'zbekiston Respublikasining "Advokatura to'g'risida"gi qonunning 7¹-moddaning oltinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 3-avgustdagi O'RQ-786-sonli Qonuni tahririda - Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 04.08.2022-y., 03/22/786/0705-son <https://lex.uz/docs/-54503#-1426214>
3. Javodbek Yoqubov, Ergash Hayitboyev. «Huquqshunoslik». «Yangi asr avlodi». 2006-yil.
4. Sud protsessual hujjatlari. Darslik. - Toshkent.: TDYU, 2020.-262 bet. y.f.n., prof. D.Y.Xabibullayev - 1-3, 7-9-mavzular.

³ Javodbek Yoqubov, Ergash Hayitboyev. «Huquqshunoslik». «Yangi asr avlodi». 2006-yil.

⁴ Sud protsessual hujjatlari. Darslik. - Toshkent.: TDYU, 2020.-262 bet. y.f.n., prof. D.Y.Xabibullayev - 1-3, 7-9-mavzular.